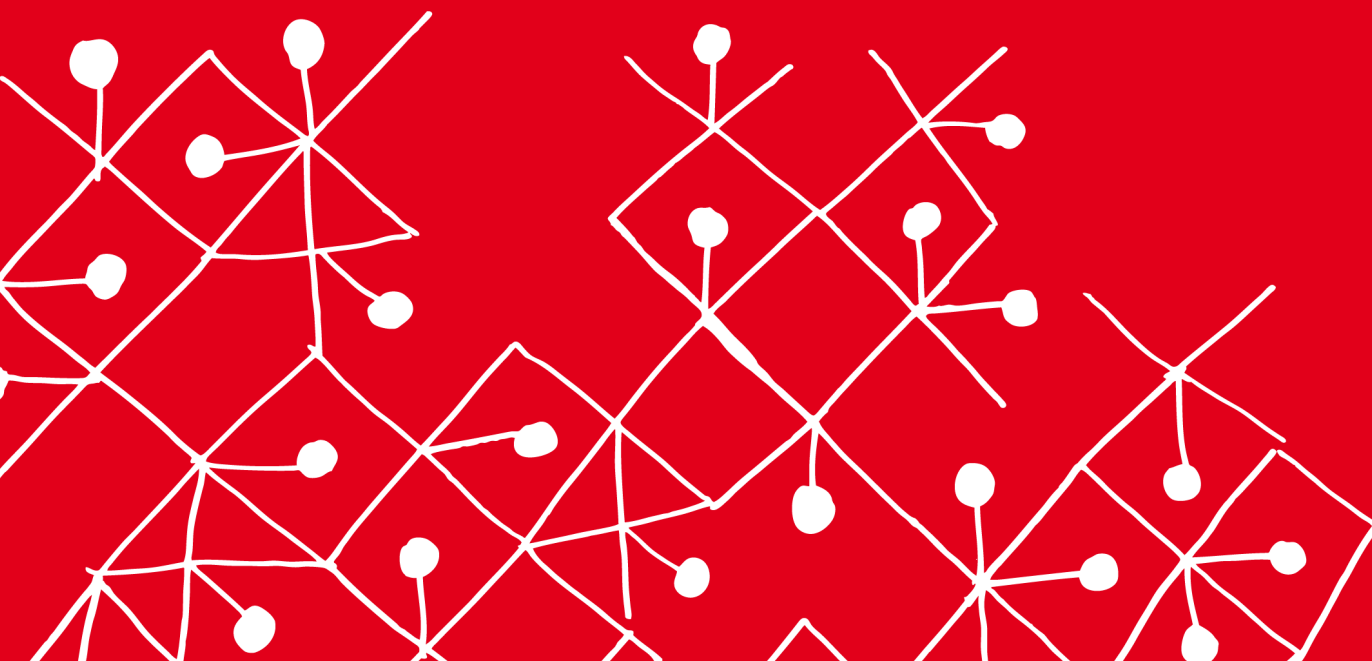

Polska

Elementarz Irlandii Północnej

2018-02-16 07:57:34

Irlandia Północna to część Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii, administrowana - zgodnie z dekretem z 1974 roku - przez rząd brytyjski, w imieniu którego działa minister do spraw Irlandii Północnej.

- **Northern Ireland (ang.)**
- **Stolica:** Belfast
- **Powierzchnia:** 14,2 tys. km²
- **Liczba ludności:** 1,7 mln
- **Waluta:** funt brytyjski (GBP)

Irlandia Północna jest częścią Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii.

Źródło: PAP/EPA

Państwo zajmuje północno-wschodnią część wyspy Irlandia. Leży nad Oceanem Atlantyckim (na północy) i Morzem Irlandzkim (na wschodzie). Powierzchnia kraju, w którym żyje 1,7 mln ludzi, wynosi 14,2 tys. km kw. Stolicą jest Belfast. Ponad 1/5 ludności i większość przemysłu skupiona jest w regionie Belfastu. Inne główne miasta to: Londonderry, Newtownabbey, Bangor oraz Newry. W Irlandii Północnej obowiązującą walutą jest funt brytyjski.

Religia

Ponad 40 proc. ludności stanowią katolicy, a prawie 60 proc. - protestanci.

Język

Oficjalnym językiem jest angielski.

Ustrój i władza

W brytyjskiej Izbie Gmin, Irlandia Północna jest reprezentowana przez 17 deputowanych.

Zgodnie z porozumieniem z 1998 roku kompetencje brytyjskiego sekretarza stanu (tj. ministra) do spraw Irlandii Północnej, dotyczące wewnętrznych spraw Irlandii Północnej, od 1999 roku przejęły jej autonomiczne organy: Zgromadzenie Północnoirlandzkie jako organ ustawodawczy (108 członków, z wyborów powszechnych) i powoływany spośród jego członków Komitet Wykonawczy (rząd) z pierwszym ministrem na czele.

System partyjny Irlandii Północnej jest odrębny od brytyjskiego i odzwierciedla istniejący podział na społeczność protestancką (brytyjską) oraz katolicką (irlandzką). Większość protestancką reprezentują ugrupowania unionistów, m.in. Partia Unionistów Ulsteru (UUP, tzw. oficjalna, założona w 1905 roku, najsilniejsza partia protestancka, w latach 1921-72 rządząca) i Demokratyczna Partia Unionistyczna (DUP, założona w 1971 roku, radykalnie antykatolicka).

Główną partią mniejszości katolickiej jest założona w 1970 roku Socjaldemokratyczna Partia Pracy (SDLP). Do zjednoczenia Irlandii Północnej z Irlandią dąży Sinn Féin, polityczne skrzydło Irlandzkiej Armii Republikańskiej. Natomiast założona w 1970 roku Partia Sojuszu (AP) działa na rzecz zbliżenia obu społeczności wyznaniowych.

IRA

Ciało kierownicze Irlandzkiej Armii Republikańskiej, wojskowa rada IRA, wciąż istnieje, ale skupia się całkowicie na polityce i nie stanowi zagrożenia dla procesu pokojowego - ocenia zaprezentowany w październiku 2015 roku raport brytyjskich służb. Raport na temat grup paramilitarnych w Irlandii Płn. przygotowała policja i brytyjskie służby bezpieczeństwa MI5. Dokument przedstawiła w Izbie Gmin minister ds. Irlandii Północnej Theresa Villiers.

Jak ogłosiła minister, raport potwierdza, że główne grupy paramilitarne, które działały w okresie konfliktu w Irlandii Płn., nadal istnieją. Jednak nawet gdyby zamierzały one powrócić do terroryzmu, to "nie byłyby zdolne odnowić tych zdolności do działania, jakie demonstrowały w czasach swego największego rozwoju" - mówiła Villiers, cytowana przez portal BBC News.

IRA Tymczasowa (Provisional IRA, powstała po rozłamie w IRA w 1969 roku) istnieje nadal; niektórzy jej członkowie mają związki z przestępczością, ale dowództwo przestrzega ustaleń procesu pokojowego - głosi raport. Tymczasem Sinn Féin, współrządząca w Irlandii Płn. partia, która niegdyś stanowiła polityczne skrzydło IRA, utrzymuje, że organizacja ta zakończyła swe istnienie.

Z ocen brytyjskich służb wynika, że żadna z organizacji paramilitarnych aktywnych w okresie konfliktu nie planuje zamachów. Natomiast, według słów minister, "rozłamowcy republikańscy pozostają poważnym zagrożeniem i atak z ich strony w jakimkolwiek momencie jest wysoce prawdopodobny".

Przygotowanie raportu o grupach paramilitarnych w Irlandii Północnej zlecił brytyjski rząd. Takiej oceny zażądali przywódcy społeczności protestanckiej w Irlandii Północnej, jako warunku dalszej współpracy z Sinn Féin. To efekt politycznego trzęsienia ziemi zapoczątkowanego zabójstwem byłego członka IRA w sierpniu 2015 roku. Jak oceniała policja, dokonano go w sposób przypominający wyroki z rąk bojowników IRA, co byłoby dowodem, że część tego zbrojnego ugrupowania nie złożyła definitywnie broni w 2005 roku.

Raport potwierdza, że zabójstwo Kevina McGuigana mogło być dziełem członków IRA.

We wrześniu 2015 roku zarzuty pod adresem Sinn Féin, że oszukuje swych politycznych partnerów w koalicji, doprowadziły w rezultacie do dymisji premiera rządu Irlandii Płn., unionisty Petera Robinsona.

Rozbrojenie i likwidacja IRA to jedno z kluczowych postanowień porozumienia pokojowego z 1998 roku, które położyło kres trzem dekadom aktów przemocy pomiędzy protestanckimi unionistami, którzy są za utrzymaniem Irlandii Północnej w Wielkiej Brytanii, oraz katolickimi republikanami, którzy opowiadają się za przyłączeniem do Irlandii.

W konflikcie w Irlandii Płn. w tzw. okresie niepokojów (The Troubles), trwającym od 1969 roku, zginęło według oficjalnych danych 1885 cywilów oraz 1123 policjantów i wojskowych.

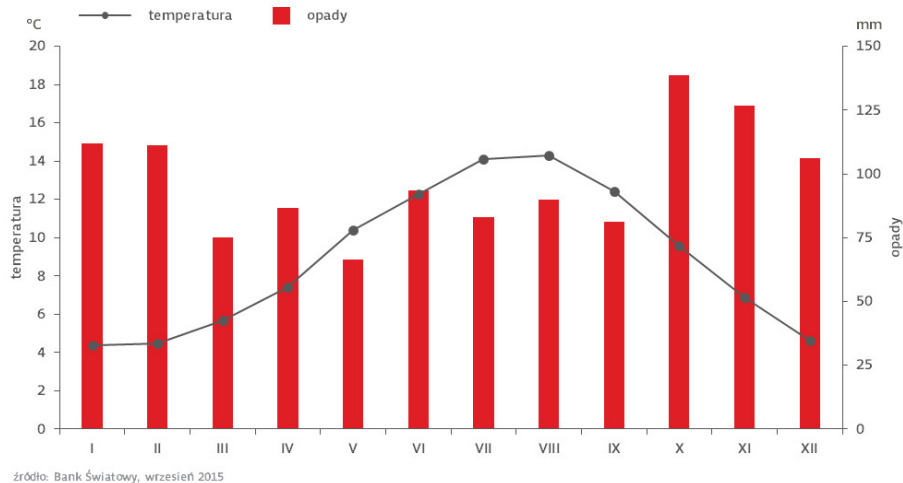
Administracja

Irlandia Północna podzielona jest na 26 dystryktów. Wcześniej było to sześć hrabstw.

Warunki geograficzne, klimat

Irlandzki krajobraz to przede wszystkim łąki i pastwiska. W środkowej części kraju znajduje się nizina z rozległym jeziorem Lough Neagh, a na wschodzie i zachodzie - pasma starych gór.

Klimat

Panuje tu klimat umiarkowany ciepły, morski. Średnia temperatura w styczniu wynosi 4-7°C, a w lipcu 13-16°C.

Źródło: PAP/EPA

Gospodarka

O ile w poprzednich latach gospodarka Irlandii Północnej nastawiona była głównie na sektor produkcji, to obecnie są to usługi i działalność oparta na wiedzy.

Irlandia Północna przechodzi trudny okres, spowodowany zarówno społeczno-politycznymi zawirowaniami w Republice Irlandii, jak i uzależnieniem gospodarczym od wydatków publicznych. 70 proc. działalności gospodarczej bazuje na wydatkach publicznych, które przez kilka ostatnich lat obniżono o 1,6 mld funtów brytyjskich.

Większa część przemysłu skupiona jest w regionie Belfastu. W kraju rozwinął się przemysł stoczniowy (m.in. budowa tankowców), lniany, bawełniany, maszynowy, lotniczy, włókien sztucznych, materiałów budowlanych,

odzieżowy oraz spożywczy.

Jeśli chodzi o rolnictwo, to dominuje tu hodowla bydła, trzody chlewnej, owiec, a także uprawa ziemniaków i zbóż.

Inwestycje

W Irlandii Północnej działalność prowadzi ponad 700 inwestorów zagranicznych.

Historia

Irlandia Północna została utworzona na mocy aktu brytyjskiego z 1920 roku i traktatu brytyjsko-irlandzkiego z 1921 roku jako część Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

Źródło: PAP/EPA

Z Irlandii wydzielono sześć hrabstw prowincji Ulaidh (angielskie Ulster), w których przeważała ludność protestancka pochodzenia szkockiego i angielskiego. Były to tereny intensywnej kolonizacji od XVII wieku.

W latach 1921–72 Irlandia Północna miała szeroką autonomię: parlament i rząd kierowany przez protestanckich unionistów, tj. zwolenników ścisłego związku z Wielką Brytanią. Dyskryminacja polityczna, ekonomiczna, socjalna i oświatowa mniejszości katolickiej powodowała trwały stan napięcia. W drugiej połowie lat 60. katolickie Stowarzyszenie Praw Obywatelskich (CRA, założone w 1966 roku) nasiliło pokojową kampanię na rzecz zrównania praw cywilnych i ekonomicznych. Demonstracje w Londonderry i Belfaście (1968–69) wywołały agresywną reakcję północnoirlandzkiej policji i protestanckich ekstremistów. Spowodowały wybuch ostrego konfliktu narodowego, religijnego i ekonomicznego – doszło do walk ulicznych i aktów sabotażu.

W roku 1969 brytyjski rząd wprowadził do Irlandii Północnej regularne oddziały wojskowe. W 1972 roku przejął bezpośrednią władzę i ustanowił sądy doraźne. Uaktywniły się ugrupowania terrorystyczne: katolicka Irlandzka Armia Republikańska (IRA, zwłaszcza IRA-Tymczasowa) oraz protestanckie Siły Ochotnicze Ulsteru (UVF) i Bojownicy o Wolność Ulsteru (UFF). Fiaskiem kończyły się wysiłki załagodzenia konfliktu. W 1973 roku próbę powrotu do autonomii (Zgromadzenie Irlandii Północnej, koalicyjny rząd umiarkowanych unionistów i katolickiej Socjaldemokratycznej Partii Pracy - SDLP) oraz zawarcia kompromisu (porozumienie rządów: brytyjskiego, irlandzkiego i Irlandii Północnej) zniweczył sprzeciw radykalnych grup unionistów.

W roku 1974 przywrócono bezpośrednie rządy brytyjskie (minister do spraw Irlandii Północnej). Wielka Brytania odrzuciła propozycje irlandzkie i SDLP z 1984 roku (federacja obu części wyspy, wspólne rządy brytyjsko-irlandzkie w Irlandii Północnej).

W 1985 roku porozumienie brytyjsko-irlandzkie nadało rządowi Irlandii uprawnienia doradcze w sprawach Irlandii

Północnej (wykonywane przez dwustronną Konferencję Międzyrządową), wywołując gwałtowny sprzeciw unionistów. W 1991–92 roku trwały negocjacje po raz pierwszy z udziałem obu stron wyznaniowych – rządów brytyjskiego i irlandzkiego, dwóch partii unionistów oraz katolickiego SDLP, Partii Sojuszu.

W latach 1969–92 w starciach ulicznych, zamachach bombowych i skrytobójczych w Irlandii Północnej zginęło ponad 3 tys. osób. W 1994 roku kolejne rozmowy doprowadziły do zawieszenia broni przez IRA, a następnie także przez ugrupowania protestanckie i zainicjowania procesu pokojowego z udziałem rządu brytyjskiego, irlandzkiego oraz ugrupowań północnoirlandzkich (także Sinn Féin).

W 1995 roku rządy: brytyjski i irlandzki, powołały niezależną komisję międzynarodową pod przewodnictwem byłego senatora amerykańskiego, G. Mitchella, która w 1996 roku przedstawiła zasady demokracji i wyrzeczenia się przemocy, jakie powinny przyjąć wszystkie ugrupowania północnoirlandzkie. Jednak w lutym 1996 roku IRA zerwała zawieszenie broni i podjęła ataki terrorystyczne na terenie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

W wyniku wyborów w Irlandii Północnej w maju 1996 roku utworzono wielopartyjne forum do spraw wypracowania metod dialogu i porozumienia, ale nie wzięła w nim udziału Sinn Féin. Rozpoczęły się skomplikowane, dwu- i wielostronne rozmowy z udziałem głównych partii (bez Sinn Féin, wyłączonej ze względu na aktywność IRA), rządów brytyjskiego i irlandzkiego oraz mediatorów. W lipcu 1997 roku IRA ogłosiła ponowne zawieszenie broni, a we wrześniu tego samego roku Sinn Féin została włączona do negocjacji.

10 kwietnia 1998 roku podpisano wielostronne porozumienie pokojowe. Jego warunki zostały zaakceptowane przez największą partię protestancką, Partię Unionistów Ulsteru (UUP), a także przez Socjaldemokratyczną Partię Pracy (SDLP), Sinn Féin i Partię Sojuszu, a odrzucone zwłaszcza przez Partię Demokratyczną Unionistów.

W maju 1998 roku warunki porozumienia zaaprobowała większość głosujących w referendum w Irlandii Północnej i w republice Irlandii. W czerwcu 1998 roku przeprowadzono wybory do Zgromadzenia Północnoirlandzkiego, które wygrały UUP i SDLP. W lipcu 1998 roku Zgromadzenie wyłoniło pierwszego ministra Irlandii Północnej, którym został D. Trimble z UUP, oraz jego zastępcę z SDLP. Mimo porozumienia, nadal dochodziło do aktów terrorystycznych ze strony skrajnych grup i do demonstracyjnych manifestacji protestantów. Ze względu na odwołanie rozpoczęcia rozbrajania się przez organizacje paramilitarne, dalsze tworzenie rządu zostało wstrzymane (VII 1999 r.). W grudniu 1998 roku Trimble oraz przywódca SDLP J. Hume otrzymali Pokojową Nagrodę Nobla.

Dopiero 2 XII 1999 roku powstał rząd w pełnym składzie (protestancko-katolicki), któremu rząd brytyjski przekazał kompetencje w wewnętrznych sprawach Irlandii Północnej. W czerwcu 2001 roku wybory do brytyjskiej Izby Gmin (gdzie Irlandię Północną reprezentuje 18 posłów) ujawniły wzmocnienie partii radykalnych (DUP, Sinn Féin) kosztem UUP i SDLP.

W 2001 roku doszło do kryzysu rządowego, zażegnanego po rozpoczęciu w październiku 2001 roku niszczenia broni przez IRA. Rok później władze centralne zawiesiły działalność organów władzy Irlandii Północnej. Wybory parlamentarne w listopadzie 2003 roku przyniosły wzmocnienie radykalnych ugrupowań po obu stronach - DUP zdobyła 26 proc. głosów, 30 mandatów, Sinn Féin: 23,5 proc. i 24 proc., kosztem umiarkowanych SDLP: 17 proc. i 18, i UUP: 23 proc. i 27. W tej sytuacji rząd brytyjski nie przywrócił autonomii (premierem musiałby zostać I. Paisley, przywódca DUP); prowadzone 2004 negocjacje załamały się. Dopiero ogłoszenie przez IRA całkowitego rozbrojenia pozwoliło na wznowienie negocjacji. Wybory parlamentarne w 2007 roku przyniosły dalsze umocnienie DUP i SF, kosztem UUP i SDLP, doszło do powstania czteropartyjnego rządu koalicyjnego premiera I. Paisleya (DUP) i konsekwencji do przywrócenia samorządu Irlandii Północnej.

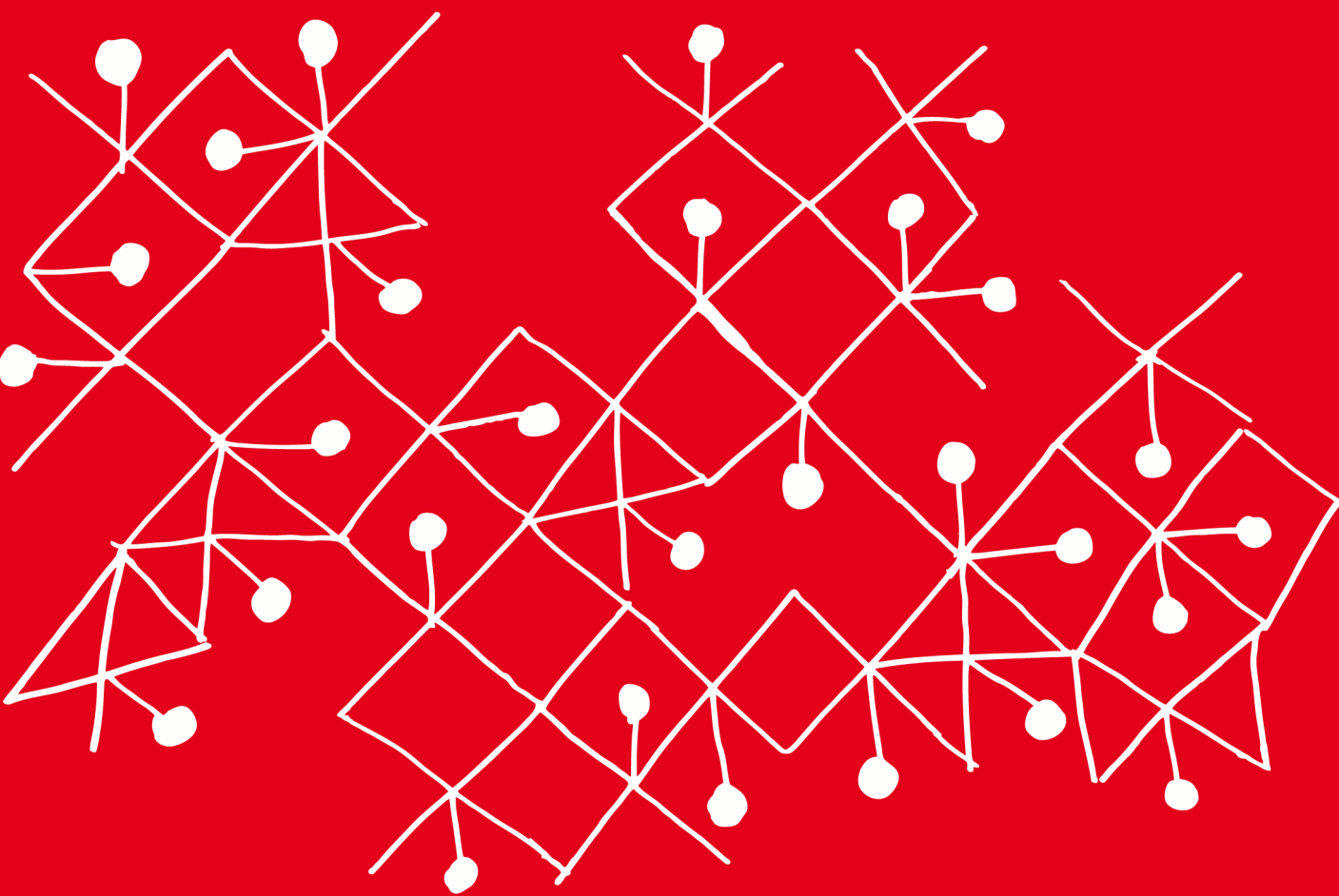

Źródło: PAP/EPA

Więcej na: <http://encyklopedia.pwn.pl>

Źródła:

- *Ministerstwo Spraw Zagranicznych*
- *Ministerstwo Gospodarki*
- *Wydawnictwo Naukowe PWN*
- *ONZ*
- *Bank Światowy*

INNOWACYJNA GOSPODARKA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**MINISTERSTWO
ROZWOJU**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego